

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
ЛУЗНА Петра Григоровича на дисертацію Ключко Оксани Віталіївни
«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів
аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-комунікаційних
технологій», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження. Сучасна система вищої аграрної освіти спрямована на розв'язання складних завдань підготовки фахівців-аграрників, зокрема менеджерів аграрного виробництва такими інноваційними методиками і технологіями, щоб сформувати в них дієве ставлення до майбутньої професійної діяльності, виробити прагнення до самовдосконалення та саморозвитку. Ці вимоги змушують проектувати та застосовувати ефективні системи засобів навчання, основу яких складають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). З іншого боку, продуктивне використання в сучасному освітньому процесі аграрної вищої школи ІКТ сприяє формуванню здатностей студентів ефективно використовувати ці потужні інноваційні засоби в майбутній професійній діяльності.

Обґрунтовуючи актуальність теми дослідження, авторка справедливо, на нашу думку, вказує, що застосування ІКТ є пріоритетним напрямом розвитку та реалізації аграрних технологій, що створює умови для розвитку творчого потенціалу менеджерів аграрного виробництва. Цілком слушним є висновок дисертантки про те, що сучасні фахівці-аграрники повинні мати не лише фундаментальні знання у галузі ІКТ, а й бути б здатними до самостійного опанування нових інформаційно-комунікаційних технологій, що стрімко змінюються.

У психолого-педагогічних дослідженнях проблема використання сучасних ІКТ у професійній підготовці майбутніх менеджерів аграрного виробництва у закладах вищої освіти аграрного профілю ґрунтовно не досліджувалася. Крім того, прискорена еволюція суспільства, швидкий розвиток ІКТ і сфер їх застосування потребує розв'язання все нових дослідницьких завдань.

У практиці підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва недостатня розробленість означених наукових аспектів виявляється у: а) низькій сформованості у випускників – майбутніх менеджерів аграрного виробництва – здатностей самостійно опановувати новими ІКТ; б) обмеженому включенні в освітній процес аграрних закладів вищої освіти сучасних SMART-технологій; в) відсутності конкретних науково-методичних рекомендацій науково-педагогічним працівникам щодо технологічного забезпечення професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва із застосуванням засобів сучасних ІКТ.

Крім того, як справедливо вказує дисертантка, наявними є суперечності між: необхідністю коригування теорії і методики застосування засобів сучасних ІКТ відповідно до їх стрімкого розвитку і новітніх досягнень та наявною теорією і методикою їх застосування у професійній підготовці майбутніх менеджерів аграрного виробництва; між необхідністю цілеспрямованої підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва до навчання впродовж усього життя, професійного саморозвитку, професійної мобільності та недосконалістю відповідних технологій такої підготовки із застосуванням засобів сучасних ІКТ; між необхідністю використання в освітньому процесі SMART-технологій і недостатністю розроблення SMART-комплексів навчальних дисциплін.

Дослідження пов'язане з темами науково-дослідної роботи Вінницького національного аграрного університету «Теоретико-методичні основи забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю у ВНЗ I-IV рівнів акредитації», «Моделі та методи управління логістичними системами агропромислового комплексу», «Розробка та дослідження механізмів управління динамікою економічного розвитку агропромислового комплексу».

Виходячи з цього, представлене дослідження щодо обґрунтування, розроблення та експериментальної перевірки науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва із застосуванням засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є

актуальним і спрямованим на реалізацію стратегічних завдань вищої аграрної освіти.

У дисертації автор науково обґрунтовує, розробляє та експериментально перевіряє науково-методичну систему професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва із застосуванням засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна. Аналіз дисертації Ключко Оксани Віталіївни свідчить, що авторка з належною повнотою схарактеризувала досліджувану проблему, розробила науковий апарат дослідження, сформулювала концептуальні ідеї, які було послідовно реалізовано в дисертації у процесі розв'язання поставлених завдань. Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що *вперше* розроблено й обґрунтовано: авторську концепцію застосування сучасних ІКТ у процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва; науково-методичну систему професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ, що поєднує цільову, методологічну, змістову, організаційно-діяльнісну, діагностично-порівняльну складові; модель функціонування електронних освітніх ресурсів метадисципліни в умовах «інформаційного вибуху» та її складові, розроблені на основі SMART-підходу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується широким оглядом науково-педагогічних праць вітчизняних і зарубіжних дослідників з теми дисертації. Достовірність результатів дослідження забезпечується теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням методів, адекватних меті й завданням дослідження, кількісним та якісним аналізом результатів, застосуванням методів математичної статистики (критерій Фішера).

У перебігу дослідження дисертанткою було розв'язано всі поставлені завдання. Вірогідність результатів дослідження, їх наукова новизна та

практичне значення досить переконливо аргументовані й не викликають сумнівів.

Повнота викладення наукових положень в опублікованих працях. Вивчення дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць Ключко Оксани Віталіївни надає можливість зробити висновок, що автореферат і публікації авторки досить повно відображають основний зміст і положення дисертації, наукову новизну виконаного дослідження, рівень апробації наукових результатів. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Основні положення та результати дослідження відображено в 69 опублікованих працях. Серед них: 1 одноосібна монографія, 3 колективних монографії, 2 навчальних посібники, 20 статей у фахових виданнях України, 5 статей у міжнародних виданнях, 36 статей у збірниках матеріалів наукових конференцій та інших виданнях, 2 програми (орієнтовні).

Значущість результатів дослідження для науки та практики, рекомендації щодо їх використання. У дослідженні Ключко Оксани Віталіївни отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі теорії та методики професійної освіти, що в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему: науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити науково-методичну систему професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва із застосуванням засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Отримані у дослідженні О. В. Ключко результати створюють теоретико-методологічну основу для розвитку теорії та методики професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва.

Вагомими для розвитку педагогічної науки є отримані Ключко Оксаною Віталіївною результати в галузі теорії і методики підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва із застосуванням засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема: обґрунтовано педагогічні основи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва із застосуванням засобів сучасних ІКТ; визначено та схарактеризовано компоненти концептуальної моделі науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних

ІКТ з урахуванням можливих трансформаційних процесів; розроблено модель функціонування електронних освітніх ресурсів метадисципліни в умовах «інформаційного вибуху» та її складові, розроблені на основі SMART-підходу; вдосконалено критерії, показники та рівні сформованості складових інформаційної компетентності майбутніх менеджерів аграрного виробництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні програм (орієнтовних) дисциплін «Інформаційні системи та технології», «Методи оптимізації в економіці»; розробленні та впровадженні в освітній процес підготовки менеджерів аграрного виробництва навчально-методичних комплексів дисциплін «Інформаційні системи та технології», «Інформатика», «Управління інформаційними зв'язками», «Електронна комерція в менеджменті», «Методи оптимізації в економіці», «Математичні моделі в менеджменті і маркетингу», «Математичні моделі трансформаційної економіки», «Проектування міжнародних макроекономічних систем», «Прогнозування соціально-економічних процесів»; розробленні та впровадженні навчальних посібників: «Методи оптимізації в економіці», «Інформаційні системи і технології управління організацією».

Теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть використовуватися при підготовці магістрів, викладачами і методистами закладів післядипломної освіти. Відповідні дослідження варто розвинути науково-педагогічним працівникам закладів вищої аграрної освіти, що здійснюють підготовку фахівців економічних спеціальностей.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (648 найменувань, з них 153 іноземними мовами), 68 додатків на 230 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 689 сторінок, основний текст – 406 сторінок. Робота містить 30 рисунків, 24 таблиці.

У вступі обгрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, визначено основні завдання, об'єкт, предмет, сформульовано гіпотезу дисертаційного дослідження, виписано концептуальні положення дослідження,

визначено методи дослідження, розкрито наукову новизна, теоретичне і практичне значення дослідження, наведено відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У першому розділі дисертації здійснено аналіз стану дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ, сформульовано основні положення концепції дослідження, проаналізовано поняттєво-категорійний апарат дослідження, охарактеризовано проблеми професійної підготовки менеджерів в сучасній педагогічній практиці.

Другий розділ роботи присвячено з'ясуванню теоретичних основ професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва в Україні, ближньому зарубіжжі, Сполучених Штатах Америки, особливостей європейського підходу до компетентнісної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва

У третьому розділі дисертації з'ясовано сутність професійної підготовки менеджерів в умовах інформатизації суспільства, розроблено зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва із застосуванням засобів сучасних ІКТ, обґрунтовано концепцію формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ, формування інформаційної культури майбутніх менеджерів аграрного виробництва у процесі професійної підготовки.

Четвертий розділ дисертації презентує класифікацію засобів ІКТ у професійній підготовці майбутніх менеджерів аграрного виробництва, концептуальну модель та власне науково-методичну систему професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ з урахуванням можливих трансформаційних процесів, модель функціонування електронних освітніх ресурсів метадисципліни в умовах «інформаційного вибуху» та її складові, розроблені на основі SMART-підходу.

У п'ятому розділі визначено й обґрунтовано організаційно-методичне забезпечення науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ, проведено експериментальні дослідження, здійснено статистичний аналіз та інтерпретацію

результатів впровадження пропонованої системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ.

У загальних висновках сформульовано результати розв'язання завдань дослідження та наголошено, що перспективними напрямками подальших розвідок є: оцінювання ефективності методик застосування засобів сучасних ІКТ у професійній підготовці майбутніх менеджерів аграрного виробництва; розробка науково-методичної системи дистанційної освіти майбутніх менеджерів аграрного виробництва з використанням сучасних ІКТ; розробка комп'ютерно-орієнтованих методичних систем застосування SMART-комплексів навчальних дисциплін; розробка складових комп'ютерно-орієнтованої методичної системи метадисципліни; дослідження тенденцій розвитку електронних освітніх ресурсів як науково-культурного феномену тощо.

Дисертаційна робота Ключко Оксани Віталіївни за своїм змістом та формою є завершеним дисертаційним дослідженням.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

1. Четверте завдання дослідження сформульовано у такій редакції: «Обґрунтувати концептуально-методологічні засади та визначити педагогічні умови професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ». Натомість на стор. 19 авторка пише: «... розроблено науково-методичну систему професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ, визначено й обґрунтовано педагогічні умови її реалізації». Тут не зрозуміло, які ж умови визначає і обґрунтовує дисертантка.

2. На стор. 7 автореферату авторка формулює одну з часткових гіпотез у такий спосіб: «що розроблена та реалізована науково-методична система професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ буде ефективною, якщо: теоретико-методологічні основи застосування засобів сучасних ІКТ у процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва будуть ґрунтуватись на розробленій авторській концепції». Таке формулювання гіпотези є незрозумілим.

3. Логіка дослідження потребує певного пояснення. Перше завдання сформульовано так: «Визначити теоретико-методологічні засади підготовки

майбутніх менеджерів, термінологічне поле дослідження, сутність та зміст понять». У четвертому завданні також заплановано обґрунтування методологічних засад професійної підготовки майбутніх менеджерів... Крім того, на стор. 18 автореферату дисертантка, висвітлюючи зміст третього розділу, пише: «За результатами дослідження уточнено та сформульовано такі поняття стосовно фахової підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва: *інформаційної культури менеджера аграрного виробництва... інформаційної, інформатичної, інформаційно-технологічної, інформаційно-комунікаційної компетентностей менеджера аграрного виробництва... інформаційно-технологічна компетентність*». Виходить, що перше завдання дослідження розв'язувалося у третьому розділі!

4. Згадуючи вчених, які внесли певний вклад у розв'язання проблеми професійної підготовки майбутніх менеджерів, авторка не завжди посилається на їх праці (стор. 101, 113, 111, 115).

5. У моделі науково-методичної системи (стор. 21 автореферату) дисертантка прогнозує отримати такі результати: «Позитивна динаміка розвитку компетентностей ММАВ (інтегральної, загальних, спеціальних) шляхом формування достатнього та високого рівнів складових інформаційної компетентності...». Ця позиція авторки потребує пояснення.

6. У концепції (стор. 6 автореферату) виписано: «*Технологічний концепт* передбачає побудову, впровадження та апробацію: концептуальної науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ з урахуванням можливих трансформаційних процесів; науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ». Виходить, що концепція передбачає розроблення двох науково-методичних систем. Але і в гіпотезі, і на стор 18 автореферату, і у висновках дисертантка пише, що «Теоретично обґрунтовано, розроблено та впроваджено науково-методичну систему професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних ІКТ».

Вказані зауваження та побажання не є принциповими і в цілому не знижують теоретичного та практичного значення проведеного О. В. Ключко дослідження.

Загальний висновок. Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих наукових праць дає підстави до висновку, що дисертаційна робота О. В. Ключко «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій» за актуальністю і глибиною, рівнем узагальнення та обсягом, повнотою викладу її основних результатів відповідає вимогам п. п. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. за № 567, відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 та профілю спеціалізованої вченої ради, а її автор – Ключко Оксана Віталіївна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

головний науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор,

П. Г. Лузан

